

عکس: Getty Images

بازسازی در سکوت

روایت اندیشکده خاورمیانه از وضعیت متحدان ایران

زیر بر اجزای شیعه/زیدی محور مقاومت تمرکز دارد که هسته پایدار، نهادهای شده و تحت هدایت ایران را تشکیل می‌دهند.

روش‌های بازسازی مالی محور

بازگشت قدرتمند محور مقاومت به صحنه به نقدبینگی مالی بستگی دارد. به‌رغم تحریم‌ها، تأمین مالی محور مقاومت در سه لایه به هم پیوسته متنوع شده است: درآمد‌های سایه مبتنی بر نفت، اقتصادهای بازسازی جاسازی شده و شبکه‌های جهانی فرار از تحریم‌ها.

درآمد نفت

بین دسامبر ۲۰۲۴ و اکتبر ۲۰۲۵، مجموعه‌ای از تحقیقات خبری، یک شبکه پیچیده نفت را که توسط ناوگان‌های شیخ و حفره‌های بیمه‌دریایی پشتیبانی می‌شود، افشا کرد. این طرح شامل یک سیستم چندمیلیارد دلاری است که نفت را از طریق ارائه اسناد غیرواقعی و شرکت‌های صوری در خلیج فارس و شرق آفریقا هدایت می‌کند و سود حاصل از آن به ایران و شبه‌نظامیان متحد در عراق، سوریه و لبنان سرشار می‌شود. به‌طور خاص، شرکت‌ها و افراد امراتی در حال معامله نفت با پوشش صادرات عراق یافت شده‌اند؛ همانطور که نهادهای مشابه از هنگ‌کنگ نیز چنین کرده‌اند. ادعا شده که مالزی نیز یکی از مراکز اصلی این فعالیت است؛ به‌ویژه برای محموله‌های نفت ایران به چین. گزارش‌ها در ماه مارس، اسناد جعلی عراقی را ادعا کرد که صادرات ایران را در بروروکراسی بغداد جاسازی می‌کند، در حالی که افشای «تحقیقات رویتزر» در ماه اکتبر نشان داد که یک شرکت بیمه نیوزیلندی مخفیانه تانکرهای ایرانی و روسی را بیمه می‌کند.

طبق گزارش ژوئن ۲۰۲۵ که توسط شبکه مبارزه با جرایم مالی وزارت خزانه‌داری ایالات متحده (FinCEN) تهیه شده است، سالانه بیش از ۱۰ میلیارد دلار از درآمد حاصل از نفت از طریق شرکت‌های صوری به ایران و متحدان منطقه‌ای اش منتقل می‌شود. برخی از این تلاش‌ها همچنین شامل ابزارهای مالی غیرسنجی می‌شود: صدها میلیون دلار از فروش نفت به ارزهای دیجیتال مختلف تبدیل شده تا از حزب‌الله و حوثی‌ها حمایت شود. حوثی‌ها نیز به نوبه خود، عوارضی را بر واردات نفت و سوخت به/در سراسر قلمرو یمن که تحت کنترل خود دارند، اعمال کرده‌اند و از سود حاصل از آن - که در مجموع بیش از ۵ میلیارد دلار بین سال‌های ۲۰۲۲ تا ۲۰۲۴ بوده - برای تأمین مالی خرید سلاح استفاده کرده‌اند. بنابراین، با وجود شکست‌های میدانی که ایران و محور مقاومت از سال ۲۰۲۳ متحمل شده‌اند، آنها به‌طور جمعی موفق شده‌اند اقتصاد منطقه خاکستری را حفظ کنند.

ادغام در اقتصاد کشورهای میزبان

محور مقاومت همچنین تلاش می‌کند خود را در ساختار اقتصادی که برای بازسازی خسارت‌های جنگ ایجاد شده، ادغام کند. در لبنان، حزب‌الله در تلاش بوده است تا حسن نیت خود را در میان جوامع نارضی شیعه بازسازی کند و صدها میلیون دلار از بودجه این گروه را از طریق شعب خدمات اجتماعی برای تبدیل مناطق بیمارارن‌شده به پایگاه‌های جدید هدایت کند. برای قابل توجه این است که طبق گزارش‌ها، صندوق پروژه وعده حزب‌الله، ۳ میلیارد دلار برای بازسازی حومه‌ها و روستاهای اطراف بیروت هزینه می‌کند؛ اگرچه این طرح‌ها روی کاغذ غیرنظامی به نظر می‌رسند،

که در تفاهنامه مارس ۲۰۲۴ نشان داده شده است که شرکت عمومی مهندسی، ساخت‌وساز و پیمانکاری مکانیکی، کشاورزی و صنعتی المهندس - یک شرکت دولتی با مسئولیت‌های گسترده در بخش‌های مختلف و ارتباطات با شبه‌نظامیان حشد الشعبی تحت حمایت تهران - با شرکت غول‌پیکر مهندسی ماشین‌آلات چین (CMEC) امضا کرد. ماهیت توافق‌نامه امضا شده شامل همکاری در پروژه‌های مختلف ساختمانی، انرژی، مهندسی، تجارت و خدمات است. اما تفاهنامه مربوط به المهندس مرتبط با حشد الشعبی، که بیشتر به مسئله چشم‌انداز آینده محور مقاومت مربوط می‌شود، نشان‌دهنده نهادینه‌سازی این گروه‌ها تحت نام تجارت است. سفر علی لاریجانی، دبیر شورای عالی امنیت ملی ایران، به بغداد، تلاش‌ها برای تدوین اقدام حشد الشعبی در ساختارهای دولتی را افزایش داد و بدین ترتیب به دنبال تبدیل اهرم نظامی به ثبات بوروکراتیک بود. تهران با ترکیب دیپلماسی با ابزارهای اقتصادی به این شکل، در حال بلوغ مدل نیابتی «دولت در دولت» است که مدت‌ها توسط حزب‌الله لبنان اجرا شد. اوایل پاییز امسال، امیر آشتیانی، وزیر دفاع ایران، رویکرد خود را در قبال عراق با توضیح اینکه تهران «با تمام توان از کشورهای مقاومت حمایت می‌کند» توضیح داد؛ علاوه بر این، او اعلام کرد که محور مقاومت از نظر نظامی و سیاسی قوی است. روزنامه اطلاعات ایران سخنان وزیر دفاع را تکرار کرد و ایران را به عنوان «شریک قابل اعتماد و پایدار» برای «ملت‌های صلح‌طلب» معرفی کرد.

در آن سوی شبه‌جزیره عربستان، ایران به‌رغم اختلال گاه به گاه به واسطه فعالیت نیروهای ایالات متحده و متحدانش، همچنان به حوثی‌ها کمک می‌کند. دو ماه پیش، گزارش شد که نیروهای مقاومت ملی یمن یک محموله فتل فرمالدئید - ماده اولیه برای تولید موشک - به مقصد حوثی‌ها را متوقف کردند. منابع اطلاعاتی اروپایی ظاهراً از زمان اعمال تحریم‌های شورای امنیت سازمان ملل علیه تهران، تحویل ۲ هزار تن پرکرات سدیم از چین به بندرعباس ایران را رصد کرده‌اند که به‌طور مستقیم مواد شیمیایی چینی را به پیشران‌های موشکی که توسط نیروهای متحد ایران استفاده می‌شود، مرتبط می‌کند. تأثیر نهایی همه این تحولات در سراسر منطقه، بازسازی هماهنگ شبکه محور مقاومت است که در آن ایران و شرکا از جنگ جنبشی به ایجاد یک پایه اقتصادی - زیرساخت‌ها، قراردادهای و پوشش تجاری - برای بازیابی آرام‌آرام عملیاتی خود روی می‌آورند.

لازم به ذکر است که حماس و جهاد اسلامی فلسطین به عنوان اعضای مشروطی‌مانند محور مقاومت شناخته می‌شوند، نه اجزای ساختاری هسته ایران - حزب‌الله - حشد الشعبی - حوثی. رابطه آنها با تهران همیشه بر اساس همگرایی استراتژیک شکل گرفته است، نه همسویی اعتقادی. در حالی که حماس و جهاد اسلامی فلسطین هر دو در موضع ایران نسبت به اسرائیل سهم هستند، اما همچنان جنبش‌های سنی با ریشه‌های ایدئولوژیک در اخوان المسلمین هستند که دیدگاه سیاسی بلندمدت آنها با پروژه شیعی ایران سازگار نیست. البته از نظر تاریخی، جهاد اسلامی فلسطین از بین این دو، به تهران نزدیک‌تر بوده است. در حالی که حماس استقلال بیشتر و روابط گسترده‌تری را در حوزه‌های عربی و ترکی حفظ کرده است، این واگرایی از زمان جنگ غزه گسترش یافته است: حماس با بازیگران عرب، ترکیه و حتی مسیرهای دیپلماتیک با میانجیگری ایالات متحده تعامل نزدیک‌تری داشته و محدودیت‌های ادغام در معماری فرماندهی ایران را تقویت کرده است. به همین دلیل، تحلیل

از زمان کارزار قدرتمند و چندجبهه‌ای اسرائیل علیه ایران در ژوئن ۲۰۲۵، تهران و شبکه‌ای از نیروهای نیابتی منطقه‌ای و متحدان غیردولتی اش، موسوم به محور مقاومت، وارد مرحله‌ای از رکود استراتژیک شده‌اند. این رکود، آرامشی ظاهری است که زیر پوشش روندی از تجدید تسلیحات، سازگاری مالی و تجدید قوای ایدئولوژیک در جریان است. محور مقاومت به یک شبکه غیرمتمرکز تبدیل شده است که توسط اقتصاد منطقه خاکستری نفت، ارزهای دیجیتال و قراردادهای بازسازی، به موازات ایدئولوژی استقامت که بقای اقتصادی را با مقاومت برابر می‌داند، پشتیبانی می‌شود. به‌رغم خستگی عمومی و فشار اقتصادی، برخی شرکت‌های ایرانی همچنان از طریق بازارهای نیمه‌قانونی به تأمین مالی حزب‌الله لبنان، نیروهای بسیج مردمی عراق و حوثی‌های یمن ادامه می‌دهند و تاب‌آوری عملیاتی این گروه‌ها را تضمین می‌کنند. از نظر ساختاری، این محور اکنون به عنوان یک کنفدراسیون آزاد از شبه‌نظامیان نیمه‌مستقل که با یک دکتترین بازدارندگی مشترک به هم پیوند خورده‌اند، فعالیت می‌کند. چنین ساختاری، محور مقاومت را برای تهران با دوام‌تر اما کمتر قابل کنترل می‌کند. استراتژی ایران که توسط پوشش روسیه و چین پشتیبانی می‌شود و با سیاست‌های تقابلی غرب رویه‌رو است، استقامت، ایدئولوژی و ادغام اقتصادی را برای غلبه بر انزوای ترکیب می‌کند.

خواب استراتژیک و شاخص‌های بازسازی

از زمان کارزار قدرتمند و چندجبهه‌ای اسرائیل که در پی حمله حماس در ۷ اکتبر ۲۰۲۳ آغاز شد - و به‌ویژه پس از جنگ ۱۲ روزه آن علیه ایران در ژوئن ۲۰۲۵ - نیروهای نیابتی تهران وارد یک مرحله تنظیم‌شده از خواب استراتژیک شدند: یک آرامش قابل مشاهده با هدف حفظ و بازیابی تدریجی قابلیت‌های خود. گزارش‌های متعدد از اواخر سال ۲۰۲۴ روند‌های موازی در تجدید تسلیحات، اقدامات رفاهی و ادغام اقتصادی و سیاسی را نشان می‌دهد.

در لبنان، دولت موفقیت‌های ملموسی در مصادره سلاح‌های حزب‌الله و تخریب تونل‌های این گروه در جنوب رودخانه لیثانی نشان داده است؛ اما این پیشرفت هنوز در بقیه کشور تکرار نشده است. در مجموع، حزب‌الله، در حال تجدید تسلیحات خود بوده و ذخایر خود را از طریق کریدورهای سوریه، چه مستقیماً از ایران و چه از زرادخانه‌های تسلیحاتی در داخل سوریه، دوباره پر کرده است. این گروه استراتژی «بهبود صنعتی» را نیز در آن دسته مناطق لبنان که همچنان بر آنها تسلط دارد، در پیش گرفته و به دنبال گسترش تولید سلاح داخلی و در نتیجه ایجاد یک اقتصاد دفاعی خودکفا است. تام باراک، فرستاده ویژه ایالات متحده و مقامات اسرائیلی ادعایی از این انباشت تسلیحات به‌همراه پروژه‌های تونل‌سازی مجدد حزب‌الله را به عنوان موانع اصلی آتش‌سپس پایدار ذکر کرده‌اند.

توصیف ایران از این فعالیت‌ها آشکار است؛ به‌طوری که مقامات و تحلیلگران ایرانی به‌طور خاص از عبارت «صبر استراتژیک» برای نشان دادن اینکه محور مقاومت در حال سازماندهی مجدد است، نه عقب‌نشینی، استفاده می‌کنند. سایر اعضای محور مقاومت نیز روایت مشابهی را مطرح کرده‌اند: در ماه ژوئیه گذشته، عبدالملک الحوثی، رهبر حوثی‌ها، اعلام کرد که حزب‌الله «قدرت خود را بازیابی کرده» و محور مقاومت به‌طور کلی «از قبل مقاوم‌تر» است.

در عراق، هدف، تقویت قدرت و ظرفیت متحدان محلی ایران از طریق باز کردن دسترسی آنها به منابع کشور میزبان از طریق ادغام در دولت بوده است. این رویکرد به سال‌ها پیش بر می‌گردد؛ همانطور

آنچه در این ستون می‌خوانید، دیدگاه‌های رسانه‌های خارجی است که صرفاً جهت اطلاع‌رسانی منتشر می‌شود و این دیدگاه‌ها موضع روزنامه «هم‌میهن» نیست.